

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження - політична стабільність суспільства залежить від стійкості політичної системи суспільства, а також усіх її елементів. Щоб остання була дієвою й стійкою, необхідно здійснити глибокі зміни. Проте, розв'язання таких проблем, як показала світова практика демократичних перетворень, багато в чому залежить від політичної культури, яка стоїть на демократичному ідеалі. **Мета дослідження** - політична культура як частина соціальної духовної культури - це ціла система: від твердих переконань до моделей поведінки; організовує політичний досвід та регулює політичну взаємодію людей, суспільства та влади. **Об'єкт дослідження** - генез поняття «політична культура» впродовж історичного розвитку соціально-політичної думки та розуміння політичної культури як соціального явища. **Предмет дослідження** - визначення сутності політичної культури та її роль у процесі становлення демократичної політичної системи в Україні. **Завдання дослідження** - концепції політичної культури, розроблені світовою соціально-політичною думкою, а також розглянути сучасні концепції політичної культури різноманітних політичних шкіл; проаналізувати, сутність політичної культури в політичній системі; охарактеризувати її стан та перспективи демократизації на шляху до ЄС. Методично вихідним і необхідним посиланням аналізу сутності політичної культури є загальне родове поняття «культура». Без правильного тлумачення цього поняття проникнення в сутність політичної культури практично неможливе. Спочатку термін «культура», як правило, пов'язувався з чимось конкретним, на що був спрямований процес «культування», то на певному етапі він став застосовуватися для позначення досягнутого рівня в суспільному стані людини. Другий момент, що наближає нас до розуміння політичної культури, - це розгляд сфери політики, з'ясування її меж, суб'єктів, предмета. У більшості концепцій політику розуміють як сферу взаємин між державою та іншими організаціями, їх взаємодію у розв'язанні конфліктів і виробленні компромісів у питаннях цілей і засобів діяльності держави, так само, як і характеру державної влади [1, с. 5-6]. Сам термін «політична культура» був вперше вжитий ще в XVIII ст. німецьким філософом Іоганом Гердером (1744-1803 рр.). Він не вкладав нинішнього змісту в цей термін і навіть не припускав, що концепція політичної культури може так сильно вплинути на політичну науку та практику. Згодом, особливо в кінці XIX - початку XX ст. дане поняття використовується в політичних дослідженнях різноманітними політичними школами, в тому числі й радянськими вченими: В. І. Гер'є, В. В. Івановським, М. Я. Острогорським [3]. Дослідження проблеми політичної культури необхідно вести, враховуючи два чинники: політичні інститути і процеси, а також стан культури в цілому, оскільки політична культура є підсистемою загальної культури, її складником, але при цьому тісно пов'язана з політичною владою, політичними інститутами. У найзагальнішому плані можна сказати, що політична культура, з одного боку, є продуктом певної політичної системи, а з іншого - постає як «дані», які формують політичну систему. Отже, головна риса політичної культури - є здатність і можливість політичної культури демократичного типу широко залучати класи, соціальні верстви, групи, окремих індивідів до здійснення політичної влади. Це по-перше. По-друге, політична культура забезпечує компетентний вплив громадян на політичний процес, індивідуально й через людські асоціації, політичні й громадянські. Від рівня і стану політичної культури залежить, як сприйме населення країни певні політичні й соціальні рішення державних органів, погодиться воно з цими рішеннями добровільно чи примусово, сприйме їх активно чи пасивно. По-третє, політична культура виступає важливим чинником формування у громадян країни глибокої зацікавленості участю в політичному житті, усвідомленого ставлення до політичного устрою, розвитку на цій основі політичних інтересів і потреб, без яких участь у виборах президента, парламентів, проведенні референдумів тощо перетворюється на формальність для більшості населення. На сьогодні політична культура сучасного українського суспільства має перехідний, фрагментарний характер. У ній співіснують орієнтації на нові та на старі цінності, причому переважають риси авторитарного типу. Як проілюстрували виборчі кампанії 2006-2007 років, громадяни не орієнтуються на політичні програми, а надають підтримку яскравим, харизматичним лідерам, їх обіцянкам, а інколи і «подачкам» (мер м. Києва Л. Черновецький та ін.) [3]. Потрібно зазначити, що в українців переважають більш патерналістські настрої, тобто замість активної громадянської позиції перевага надається шуканню заступництва «зверху». До того ж можна спостерігати поєднання протилежних цінностей і норм, тобто, з одного боку, - вимога демократичних свобод, а з другого - схвалення недемократичних методів вирішення суспільних проблем. Такі протиріччя свідчать про певну роздвоєність політичної свідомості громадян і про дефіцит політичної культури як у політиків, так і в громадян, а це не зовсім сприяє вступу України до ЄС. Українське суспільство різноманітне у багатьох вимірах: національному, соціальному, регіональному, економічному, ідейно-політичному, мовному тощо. Важливу роль у розмежуванні суспільства також відіграють різні політичні сили, які задля отримання влади розділяють його на Схід та Захід, що теж стоятиме на перешкоді вступу до ЄС. Відмінності між регіональними політичними культурами продовжують зберігатися у сферах [3]: усвідомлення навчання, спілкування й використання української мови в громадському житті; розуміння патріотизму, заснованому на українському (національному чи етнічному) факторі або важливості соціальних цінностей в Українській державі; геополітичні орієнтації: Америка, Європа, ЄС і НАТО або Росія, ЄЄП, СНД. У розвитку політичної культури сучасного українського суспільства в період із 1990 до 2010рр. виявлено проблему узгодження традиційних і сучасних змістовних елементів. Співвідношення традицій і новацій у політичному житті України має конфліктний характер і відтворює процес оновлення зв'язку мікро- і макрорівнів політики, що має на меті узгодження потреб і інституційних механізмів їхнього задоволення [4, с.17]. Насамперед йдеться про розвиток на основі сутнісних засад політичної культури українського етносу, державно-громадської спільноти сучасного типу, тобто української політичної нації. Таку позицію називають ідеєю етнічної серцевини, або більш розповсюдженою назвою, такою як ідеєю «титової нації», яка повинна відпрацювати усі політико-економічні стандарти до вступу в ЄС [2]. Так, Україну можна віднести до плюралістичних, багатоскладових суспільств із «розділеною демократією». Наявність кількох субкультур у країні ускладнює внутрішньо національний діалог. «Біполярність», тиск на владні структури то однієї, то іншої світоглядної і ціннісної системи породжують дуалізм підходів і, як наслідок, непослідовні дії владних структур. **Висновок.** Отже, для перспективи розвитку української політичної культури на шляху до ЄС була б прийнятною державно-громадська модель, принципи якої будуються на засадах демократизації соціально і політично стратифікованого суспільства з розвинутими демократичними національними інститутами.

Список використаних джерел

1. Політична культура та ідеологія / Олена Проскуріна // дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.03 Київ, 2001. 23 с.
2. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 черв. 1998 р. № 615/98 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>
3. Стан та перспективи політичної культури України / реферат // URL: https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18296/
4. Структурогенез політичної культури сучасного українського суспільства / Аліна Зуйковська // автореферат дис. канд. політ. наук: політична культура та ідеологія Київ, 2011. 19 с. // URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/30631>